



- program bezpečnostních schránek
- prodej a odkup investičního zlata a stříbra
  - odborné finanční poradenství
- zprostředkování přístupu na světové burzy
  - ekonomické a finanční poradenství
- investiční a finanční zpravodajství
  - realizace úvěrů, hypoték
  - životní pojištění

[www.prosperta-finance.com](http://www.prosperta-finance.com)

# Lašský dostavník



Ročník.....5  
Rok.....2015

Gracia  
1  
jaro

## Historie pohostinství v obci Sedliště

Obec Sedliště vznikla koncem 13.století z části kolonizací Lužických Srbů z oblasti dnešního Německa, kteří zde přišli z tamní slovanské vesnice **Sedliščo**. První písemná zmínka o obci je z roku 1305.

Vesnice se pyšní národní kulturní památkou - krásným dřevěným kostelem zasvěceným Všem svatým. První zmínka o kostele je již z roku 1447. Za feudalismu byla obec součástí frýdeckého panství. V čele stával fojt. Vesnice měla privilegované postavení v tom, že se fojtský úřad dědil z otce na syna. Fojtové žili na gruntě čp.17 a později přijali příjmení Fojtík. Předchůdkyní restaurace byla fojtská hospoda, která v obci existovala nejméně od 17. století. S touto hospodou jsou spjaty počátky školství v obci. Počátkem 19. století se v hospodě vyučovalo po zimních večerech. Protože se četlo z kalendáře Veselý sedlák začalo se hospodě říkat "**U veselého sedláka**". Kolem roku 1870 rod Fojtíků vymřel a grunt zakoupila rodina Mojžíšova, která postavila zděný hostinec. Její součástí byl velký sál s jevištěm, po stěnách byla velká zrcadla a v nadživotní velikosti namalovány postavy Ondráše, Juráše a Jánošíka.

Sedliště byly od poloviny 19. století pokroková vesnice vlastenců a písmáků.

Rok 1908 byl rokem založení Národopisného sdružení Sedlišťanů, které v čele s Jožou Vochalou vyvíjelo činnost více jak 50 let a ve své době její význam přesáhl rámec regionu.

Sál hospody "**U Mojžíška**" býval v čele kulturního dění v obci. Hrávalo se zde ochotnické divadlo, konaly se zde různé slavnosti a taneční zábavy. V hospodě byly prožité i tragické chvíle, kdy před zrakem hostů zde v květnu 1945 německý důstojník zastřelil místního ředitele školy v.v. Karla Janoška.

Po roce 1948 hospodu převzalo SD Jednota a ta pomalu chátrala. Iniciativou MNV Sedliště v 70 letech minulého století v rámci "akce Z" občané obce převážně zdarma postavili Kulturní dům. Slavnostní otevření restaurace bylo provedeno **30.10.1976**.

Jako první vedoucí se stal Josef Hank se svou manželkou Anežkou.

Vladimír Tomis



[www.beskydskalikerka.cz](http://www.beskydskalikerka.cz)



**Otvírací doba:**

**pondělí - pátek 15,30 – 22,00 h**

**sobota 14 – 23 h**

**neděle 14 – 22 h**



## Obsah

|                                                                               |       |
|-------------------------------------------------------------------------------|-------|
| Titulní strana: Lysůvky – kostel Panny Marie Sněžné, kresba Borise Zvady..... | 1     |
| Historie pohostinství v obci Sedliště – (V.Tomis).....                        | 2     |
| Úvodník (Z.V. Krulikovský).....                                               | 3     |
| Fejeton: Jsem z toho jelen (R.Šatánková).....                                 | 4     |
| Čeladenka (O.Szymanská).....                                                  | 5     |
| Hodoňovický masopust plný veselí (D.Zápalková).....                           | 6     |
| Literární večer Pavlína Kollárové (N.Chamrádová).....                         | 8     |
| 25. Lašska polární expedice (Z.V.Krulikovský).....                            | 9     |
| Cesty Ladislava Dryjáka (D.Zápalková).....                                    | 10    |
| Na salaši (J.Konečná).....                                                    | 11    |
| Socha Evropy (O.Tlučková).....                                                | 12    |
| Lašský pravěk (A.Přecechtěl).....                                             | 13    |
| Zvoňa na Beskydě (F.Pituchová).....                                           | 15    |
| Dřevěný věk na Lašsku (A.Přecechtěl).....                                     | 16    |
| V Beskydech (B. Vidura).....                                                  | 17    |
| Píseň Jara (R.Žvak).....                                                      | 18    |
| Pranostiky (Z.V. Krulikovský).....                                            | 19    |
| Fotodokumentace.....                                                          | 20,21 |
| Kopeček ve Skalici (J.Kuliha).....                                            | 22    |
| Přešel Ondraš přes dědinu (B.Peterková).....                                  | 23    |
| Ondráš z Janovic (Z.V.Krulikovský).....                                       | 24    |
| Z receptáře lašského krále (Z.V. Krulikovský).....                            | 26    |
| Zdravý životní styl Lachů (Theodor).....                                      | 27    |
| Doktor příroda (L.Pastorek).....                                              | 29    |
| Léčebné účinky ibišku (L.Pastorek).....                                       | 30    |
| Mezy Ostravicu a Frydlantem 1 (J.Kuliha).....                                 | 31    |
| Jaro v běhu (B.Vidura).....                                                   | 32    |
| Mezy Ostravicu a Frydlantem 2 (J.Kuliha).....                                 | 33    |
| Kaplička na vršku (J.Vašíček).....                                            | 34    |
| Festival „Poodří F. Lyska“.....                                               | 35    |
| Soutěž o odznak.....                                                          | 36    |
| Kalendárium lašských akcí.....                                                | 37    |
| Obsah.....                                                                    | 38    |

## Úvodník

Vážení čtenáři,

s přicházejícím jarem chystáme první číslo Lašského dostavníku. Hned v úvodu chci upozornit na dobrou zprávu pro turisty – uzávěrku soutěže o odznak Království lašské jsme prodloužili až do **31. 8. 2017**. Oslovili nás totiž zájemci o toto soutěžení, kteří se báli, že do původního termínu 31. 8. 2015 nestihnou navštívit všechna povinná místa. Pravda, dosud odznak splnili v drtivé většině jen důchodci. Dále tedy můžete sbírat potvrzení do záznamníku Moravskoslezské Lašsko, v klidu si prohlížet muzea a památníky, nehonit se jenom za razítky. Doufám, že potom – v září 2017 - společně oslavíme 30 let trvání Království lašského. Ano, je to tak, už v roce 1987 jsme se seskupili, abychom se pustili do obrody našeho milovaného Lašska.

V letošním roce si také připomínáme výročí 300 let od úmrtí lašského legendárního zbojníka Ondráše z Janovic. 1. dubna 1715 ho zabil jeho druh Juráš ve Sviadnově, kde 5. dubna 2015 o velikonoční neděli proběhne zajímavé odpoledne, kdy si jarmarkem, folklorem i divadelním představením Ondraš pan Lysej hory připomeneme našeho hrdinu.

V jarním dostavníku, kromě zajímavých vlastivědných článků, ohlasů a fotografií z uskutečněných akcí, básní, lidového humoru, najdete i novou bylinářskou rubriku. Opět chci poděkovat našim sponzorům, kteří vytrvali v přízni vůči našemu počínání a vydávání dostavníku podpořili. Někteří odpadli, zřejmě své příspěvky pojímali příliš ekonomicky, tržně. Lašsko je zapotřebí mít hlavně v srdci, ne jenom v kešeni...

Opět upozorňuji, že na koho se dostavník nedostane – může si ho stáhnout z našich stránek <http://www.lassko.eu>.

Z. V. Krulikovský

### Lašský dostavník

vychází čtvrtletně - vydává kulturně vlastivědné sdružení Království lašské. Každý autor odpovídá za obsah svého příspěvku. Redakční rada si vyhrazuje právo na výběr a krácení zaslaných prací. Posílejte je e-mailem v elektronické podobě, formát MS Word, písmo Times New Roman, velikost písma - 11 bodů, odstavce - tři úhozy zleva, bez mezer mezi odstavci.

E-mail: [lassky.dostavnik@gmail.com](mailto:lassky.dostavnik@gmail.com) (nebo: [lasskykral@centrum.cz](mailto:lasskykral@centrum.cz))

Redakce: Zdeněk Vilém Krulikovský, Radana Šatánková, Dajana Zápalková, Boris Zvada.

Technická spolupráce: Michaela „Mikeira“ Krulikovská

## FEJETON: Jsem z toho jelen!

Obchod obuví se pro mě stal místem rozpaků. Hned vysvětlím proč. Může za to zvyk, kdy zákazník po zakoupení nového páru bot obdrží popisný elaborát o tom, jak má o špičkový výrobek pečovat. Dočteme se například: „Vážený zákazníku. Gratulujeme Vám k nákupu kvalitních bot značky XY, která Vám poskytne nejvyšší komfort...“ Potud by vše ještě bylo v pořádku.

Jenže to má háček – dopis pokračuje dál: „Přesto Vás chceme upozornit na jisté nesnáze, které by mohly nastat...“ A už to jede! Následuje výčet oněch úskalí – především v botách nelze chodit denně, neboť se jedná o „vycházkovou obuv“. Také mokro – tedy chůze v dešti – jí neprospívá. Nosit by se měla jen někdy, příležitostně, zkrátka za hezkého počasí či v interiéru. Ale to je ještě zdaleka nic oproti tomu, co mi vylíčil kolega. Koupil si dražší kožené boty, které v krabici doplňoval dopis o jejich jedinečné hodnotě. Avšak bylo v něm až dramatickým způsobem vylíčeno, že častým nošením by mohlo dojít i k okopání špice a tak by se mohl vytvořit vpředu nežádoucí otvor, který by se neustále zvětšoval a zvětšoval a obuv by neplnila svou základní funkci a stala by se dokonce nebezpečnou! Jednoduše hezky česky řečeno, chodit v botách á la „žralok“ není žádná slast.

Zapomněla jsem na příbalové dopisy, varující chodce, že s botami jsou rozličné potíže. A vydala jsem se shánět obyčejné černé nestárnoucí klasické lodičky na širším a nižším podpatku. Našla jsem je a velkou radost jsem pociťovala až do chvíle po zaplacení. Prodávačka byla po celou dobu milá a vstřícná. Když mi vítězoslavně podávala krabici s kvalitní koženou obuví, důležitě na mě mrkla a pravila: „Šetrně, jen na takové ty pochůzky, déle ne.“ Usmála se a já jsem si připomněla, že koupě je vlastně smluvní akt, na který jsem právě přistoupila...

Milí přátelé, Laši a Lašky, naštěstí mám pro vás i dobrou zprávu. Čtvrtletník LAŠSKÝ DOSTAVNÍK ke čtení určen je! Dá se číst za každého počasí, ať je horko nebo zima. Ba i po létech v něm můžete znovu zalistovat...

Autorům i čtenářům Lašského dostavníku přeji v jeho pátém roce všeho dobrého vrchovatě.

**Radana Šatánková**

## Kalendárium lašských akcí

jaro 2015

**5. dubna (velikonoční neděle):** 300 let od úmrtí zbojníka Ondráše z Janovic ve Sviadnově.

**Ve 14 hodin** vykročí krojovaný průvod s muzikou (Huťařka) od restaurace Ondráš k obecnímu úřadu ve Sviadnově, kde vystoupí folklorní soubor Metylovická beseda, Lašská divadelní společnost Gigula předvede nejnovější nastudování tragické komedie Pan Lysej hory, k poslechu i tanci zahraje cimbálová muzika Slifka - vše bude doplněno jarmarkem a stánky s bohatým občerstvením. Konec cca ve 21 hodin.

**9. dubna (čtvrtek)** Vernisáž výstavy fotografií Tomáše Sládečka „Na kole a pěšky“ v Krmelíně na Obecním úřadě - v 17 hodin – za účasti lašského krále a jeho družiny.

**11. dubna (sobota):** Lašské jaro v Praze – bude upřesněno

**18. dubna (sobota):** Country bál U Čendy v Hodoňovicích od 19 hodin, hrají Šviháci

**19. dubna (neděle):** Vlastivědný výšlap k pramenům Bystrého potoka. V 9, 45 vyrazíme pěšky od nádraží ČD v Pržně – přes Chrastiny, kolem Bystrého k restauraci U Toflů, Údolím Hromu vzhůru k prameni. Pak na Tanečnici, přes Hradovou a Malenovice do Frýdlantu ke stanici ČD...cca 15 km.

**1. května (pátek):** 1. Máj v Hodoňovicích – oslava svátku práce v retro (socialistickém) duchu. Průvod vychází od Čendy v 10 hodin.

**8. května (pátek)** Tradiční výplaz na Kozinec v Čeladné. Odchod od hotelu Prosper cca v 9, 45 kolem Čeladenky směr restaurace Kněhyně – Kozinec a zpět...

**24. května (neděle):** Vlastivědný výšlap k pramenům Jičínky – vlakem z Frýdku v 8, 29 do Veřovic, odtamtud pěšky na hřeben pod Kamenárku, k prameni Jičínky a pak přes Velký Javorník do Frenštátu p. R. k zastávce ČD.

**30. května (sobota):** Den vína na jižní Moravě – delegace Lachů a Lašek (vedena lašským králem) navštíví tuto tradiční vinařskou akci, kterou pořádá spřátelená Svobodná spolková republika Kraví hora v Bořeticích...

**Dětský den v Hodoňovicích – bude upřesněno**

**7. června (neděle):** Vlastivědný výšlap k pramenům Slaviče.

**19. června (pátek):** Vítáme léto pod Čupkem v Hodoňovicích – bude upřesněno

## Soutěž o získání odznaku "Království lašské"

Kulturně-vlastivědné sdružení "Království lašské" vyhlásilo soutěž o získání turistického odznaku. Úkolem soutěžících je nejpozději **do 31. srpna 2017** navštívit 28 vybraných míst našeho regionu a získat potvrzení - razítko, vstupenku, nebo opsat potřebný údaj. Záznamníky jsou k dostání (v ceně 30 Kč) v informačních centrech v Brušperku, v Kopřivnici, ve Štramberku, na Slezskoostravském hradě, v Muzeu Novojičínska (zámek v Novém Jičíně), Muzeu Sigmunda Freuda v Příboře, v zámku v Klimkovicích, v Kuníně, v Hodslavicích (Rodný domek F. Palackého), v Metylovicích (Muzeum Kožané město) a také u našich sponzorů

- v restauraci Lašská jizba v Sedlístích, v prodejně Beskydské likérky ve Starém Městě u Frýdku, v hospůdce U bobra v Raškovicích, v hostinci Ondráš v Janovicích, v hospodě Pod Borovou v Malenovicích, v hostinci U Čendy a v Lašském ZOO v Hodoňovicích, v recepci hotelu Prosper v Čeladné, v Hospůdce Kohutka ve Vyšních Lhotách, v restauraci hotelu Lašská Chalupa v Kunčicích p. O. aj.



Po splnění podmínek doručíte záznamník (osobně nebo poštou) na adresu: Království lašské o. s., Skalice 6, 738 01 Frýdek-Místek (tel.: 724 140 705) a obdržíte pak zmíněný odznak zdarma. Prvních 50 účastníků bude odměněno zvláštní premií - suvenýrem od sponzorů. V ceně záznamníku je i poštovné.

## Čeladenka

Proud vytepává  
tvar koryta:  
jediná hodina  
mezi psem a vlkem  
do chřtánu zahrála  
povoz s pradědem.  
Proud dodnes  
balvan nevymlel  
z mého dna.

Olga Szymanská

### Báseň ze sbírky Rytiny (2011).

Autorka letos 2. února oslavila 60. narozeniny. Narodila se v Náchodě, ale nikdy nezapomněla na kraj své maminky, na Lašsko, na Podolánky. Stále se k nám vrací, byla velkou přítelkyní paní Františky Pituchové, jejíž verše obdivovala a milovala také pro lahodné nářečí, které slýchávala od své babičky Marie.

Štěstí, zdraví, Olgo! (Redakce)

## Hodoňovický masopust plný veselí

Již po osmé pochovávali v Hodoňovicích basu – tentokrát Toničku, rozenou Kontrabasovou. Tato krásná tradice nenechala ve slunečný den 14. února 2015 lidičky doma, ale vytáhla je právě do masopustního průvodu, který vycházel jednu hodinu po poledni.

Nejdříve ale krojovaní Laši, manželé Šťastní, požádali starostku obce Irenu Babicovou a radního Tomáše Břežka o koledu, o povolení jít vesnicí průvodem. Když starostka svolila, ozvala se salva z „pušky“ a masopustní chasa se za doprovodu dechové hudby Huťařky začala radovat, tancovat, že bude moci jít. Teprve pak se slavnostně vydaly maškary průvodem vesnicí, včele byli šašci, kteří své bláznovské kousky dávali na obdiv všem. Následoval se svým bubnováním žandár, aby zvěstoval tu nešťastnou novinu o skonu basičky Toničky, jež byla vezena dvěma funebráky na márách, které doprovázely čtyři nevinné bílé „děvušky“. A samozřejmě nesmírně nešťastná vdova nebyla ve svém truchlení k zastavení. Velebný pán, doprovázen svými minist-ranty, se ji snažil utěšit vlídným slovem, ale zdálo se, že ani to nepomáhalo. A pak už tu byly maškary – v první řadě medvěd s medvěďárem, který jej u každého stavení odvázel z řetízku k tanci s hospodyní, čertice, vesnické báby, jezdec na koni, Žid, ponocný, řezník, cikánky, z nichž jedna byla obzvláště drzá – vzala, co viděla....Nechyběla ani smrtka, vlkodlak, či dozorující „policajti“. Místní občané byli na masopustní chasu skutečně připraveni, hostili je koblihami, koláči, uzeným, klobásami, a samozřejmě nechyběla ani „ohnivá voda“.

Maškary se průvodem dostaly až na rynek před místní hostinec U Čendy, kde už hrobníci kopali hrob pro nebožku Toničku. Huťařka doprovodila smutečním pochodem basičku s maškarami až před místo posledního odpočinku a mohl začít „smuteční obřad“. Velebný pán (mistrně jej sehrál místní občan Aleš Ludvík) s kostelníkem (Ondřejem Hajduškem) promluvili o životě zemřelé basy, všichni zúčastnění se pomodlili za její hříchy, byla rozdělena i její skromná pozůstalost, takže nezbyvalo nic jiného, než basičku Toničku s největší důstojností pohřbít. Ale co to, nejdříve se cikánkám podařilo do hrobu dostat i smrtku – „to je dobře, snad už dále nebudě škodit dědině,“ – podotkl farář, vykropil hrob i celé okolí na rynku U Čendy a pak už nebožka byla spuštěna do hrobu.

## Festival „Poodří Františka Lýska“ – 2015

| Datum  |                                                       |
|--------|-------------------------------------------------------|
| 24. 4. | <b>Ostrava-Proskovice</b> , škola                     |
|        | Sdružení hudebníků Proskovice                         |
|        | DPS Proskovjáček                                      |
|        | DPS Lukášek, Ostrava                                  |
|        | DFS Valášek, Kozlovice                                |
|        | Výstava: F.Kalivoda: Obrazy z Poodří                  |
| 25. 4. | <b>Ostrava-Proskovice</b> , restaurace U Psoty        |
|        | FS Hlubina, Ostrava                                   |
| 22. 5. | <b>Stará Ves nad Ondřejnicí</b> , nádvoří zámku       |
|        | DPS Stará Ves n.O.                                    |
|        | DPS Čtyřlístek, Ostrava                               |
|        | SPS Lašan Brušperk                                    |
|        | Svatomichaelský pěv. sbor Řepiště                     |
| 23. 5. | <b>Stará Ves nad Ondřejnicí</b> , areál zámku         |
|        | Malá Ondřejnica                                       |
|        | SLPT Ondřejnica, CM Fojt                              |
|        | Folklorní soubor Jasénka                              |
| 6. 6.  | Jistebník, Kulturní dům                               |
|        | Jistebnická 13                                        |
|        | DPS Muzika, Ostrava-Poruba                            |
|        | DPS Kopretina, Orlová                                 |
|        | SPS Klimkovice                                        |
|        | The Puzzles, Ostrava-Zábřeh                           |
|        | Výstava: Výtvarné práce Vladky Šrámkové               |
| 19. 6. | <b>Stará Ves nad Ondřejnicí</b> , nádvoří zámku       |
|        | Zahraniční soubor, host MFF Frýdek-Místek 2015        |
|        | LSPT Ondřejnica, CM Ondřejnica                        |
|        | FS Fogaš, Ostrava                                     |
|        | Výstava: Petr Sedlák – Obrazy - Jizda kole obila 2014 |

## Kaplička na vršku

Josef Vašíček

Kaplička na vršku,  
kde akáty kvetou,  
ti kdo se milují  
chodí tam nejednou.  
Zavoněl kvíteček,  
hvězdy se třpytily,  
když vyšel měsíček,  
ti dva se líbali.

Kvíteček modrý,  
kvíteček jarní,  
pod stromy zavoněl,  
měsíček jasný  
nad lesem černým  
krásný sen přát nám chtěl;  
pod stromy zavoněl,  
ty jsi nezapomněl;  
rok s rokem uplyne,  
tebe si vymodlím.

(text písně)

„Eště něska naposledy se veseltě v sále hostince U Čendy večer na veselici, bo já se s vami všemi setkam až na Velkonočnej zábavě. Včil je s všeckými takovými veselými radovankami konč, nastovo pust,“ vysvětlil velebný pán všem přítomným.

A lidé to vzali za své, začali na rynku tancovat s maškarami, zahlíželi na pochovanou smrtku i basu do hrobu. Mohli se ale i občerstvit různými dobrotami ve stáncích před hostincem. Zatím na sále už začala hrát cimbálová muzika a bylo i zde veselo.

Hodoňovický masopust navštívilo letos více jak pět set lidí, a nebyli to jen místní občané.

„My přijíždíme již pravidelně na místní masopust po několik let z Havírova, a nejen na něj, ale ani Silvestrovské výplazy na Monte Čupelo nesmíme vynechat. Smekáme před místním Čendaspolkem, že takové akce pro veřejnost dokáže připravit, nadchnout je, takže nesmí pak vynechat další ročník...,“ rozvyprávěl se havírovský senior Jaroslav Vaněk.

Masopustní veselí pokračovalo i ve večerních hodinách, a to maškarní veselici na sále místního hostince U Čendy, kam se přišlo bavit na osmdesát masek všeho druhu. Našli jste tady skupinu ABBA, čarodějnice, brouka Pytlíka, jeptišky, pionýrky, karkulku i vlka, opičáka, Indiány, faráře aj. Nechybělo ani jejich představení a následné vyhodnocení těch nejlepších. Vše se odehrávalo za hudebního doprovodu kapely Triko. Program večera zpestřily i paskovské Jiřinky, seniorky – tanečnice se svým vystoupením. Před půlnocí přišlo i losování soutěže o ceny, která lákala přítomné množstvím hodnotných dárků. Díky za něj nejen místním podnikatelům, ale všem sponzorům, obci Baška, kteří tak přispěli dobré vesnické zábavě.

Věříme, že hodoňovický masopust již pevně zakotvil v kulturních programech v obci, proto se již teď těšíme na veselý MASOPUST 2016!

Dajana Zápalková

## Literární večer Pavlíný Kollárové

Frýdecká knihovna hostila ve čtvrtek 19. února 2015 básnířku Pavlínou Kollárovou, která je členku Literárního klubu Petra Bezruče - a jak sama říká - poprvé vyšla s kůží na trh.

Její premiéra autorského čtení nesla název *Moje první rendez-vous s poezií*, aneb *O čem ta ženská přemýšlí*.

Básně Pavlíný Kollárové jsou o životě, o ženách a našem soukromém vesmíru. O lásce i o nádobí, o snech a představách. Snaží se v nich vypovědět nějaký příběh. Často skrývají i její zpověď. A jak uvedla: verše jsou jako zrcadlo, odrážíme se v něm, ať chceme či nikoli.

Tento literární večer byl obohacen také o hosty z Literárního klubu Petra Bezruče - Dajanu Zápalkovou, Bohumíra Viduru, Taťanu Prokešovou a Simonu Slavíkovou, kteří na pozvání protagonistky večera přečetli svoji autorskou tvorbu. A soudě podle potlesku téměř padesátky hostů měli úspěch všichni.

Prostředí i atmosféra celé akce byla více než příjemná a ohlasy na tvorbu Pavlíný Kollárové více jak příznivé. To jsou asi ty největší devisy, které snad přesvědčí autorku o nutnosti vydat knihu svých básní. Tak přejeme hodně štěstí!



Nela Chamrádová

## Mezy Ostravicu a Frydlantem 2

A co se mi ještě nestalo ve vlaku z Ostravice do Frydlanta. Jel jsem na cvičení seniůru do Harcovky. Kupil jsem si listek do Frydlanta na zastavku, jak se kějši pravilo – malě nadraži. Něvim čemu, alě jak jedu z Ostravice do Frydlanta lude, co tu trať moc něznaju, su celi nervozni, že muša přestupit, že se dycky snaža vystupit už na malym nadraži, místo na velkym. A tak jsem jel do te Harcovky a jela aji jakaši škola.

Jak bylo za Novu Dědinu, začala ich, ty děcka, učitelka chystat. Něvěděl jsem, kaj jedu, tak jsem temu něvěnoval veľa pozornosti. Řecy, děcka budu vystupovat, tak aji ja s nimi vylėzu. Vlak už šľajfoval, učitelka chytala ty, co padali a tu keryši pravi: „Jeděte na Frydek?“ Mezytym vlak zastavil. „Jeděme“. „Tak to ešče něvystupujtě. To je neprv zastavka.“ A učitelka: „Potě si ešče sednuť. Ešče něvystupujeme.“ A ja: „Alě ja chcu vystupit.“ Pozdě. Ež řekli pruvodči, že je tu jeden, co chce vystupit, zapiskal a vlak se rozjel.

Mělo to pro mě fatalni následky. Musěl jsem isť dva razy tak velky kus pěšky. Alě to by ešče něbylo tak zľe. Na cvičení seniůru jsem přišel něskoro a už něbylo místo. Pry, že si myslěli, že už něpřidu, tak vzali pana Šumneho, co něska něměl přijst, alě tak na pasblint přišel. Byl voľny ešče jeden baľon, tak zustal. A včil jim je ho hlupe vyhaňat. Že mi voľali a že jsem to něbral. Něbral, no, něbral. Bodej by ja, gdyž mobil zustal doma. A Šumny se včil vaľa břuchem na baľoně jak žaba vedľe Moľnarove. To je ta Slovenka, co jsem s ňu byl minulě po cvičěnu v cukrarni.

Nic se nědalo robit. Musel jsem nad tym mavnuť ruku. Šel jsem do cukrarni. Sam. A spiše než jsem si myslěľ. Vanilkovy kremšnyt mi rozpustil adrenalin. Dal jsem si ešťe jeden místo Moľnarove.

Jarek Kuliha

## Jaro v běhu

Blátivá cesta  
a zbytky sněhu  
jaro je v běhu  
na Opálené.

Nad údolím svítá  
den se klube z mraků  
z nedaleké trati  
znějí zvuky vlaků.

Do rána se vkously  
z té trati nad potokem  
že se dějí věci  
vidět pouhým okem.

Jaro je v běhu  
tají zbytky sněhu  
nad potokem.

Bohumír Vidura

## 25. Lašska polarní expedicyja

Záznam přímého přenosu Českého rozhlasu 22. 2. 2015 v 9, 20

**Otázka: Polární expedici chcete konečně dotáhnout na Andreas hill, dřív se vám to nedařilo?**

To matě tak: naša lašska polarní expedicyja poslední roky se zaměřila na základni tabor na Solarce, ostatní zme dycky všecy v pořadku dorazili, nale na vrchol Andreasa (či Ondřejnika) už nam nězbyly sily, bo zme se něchali moralně rozložit' nepřátelsku rozvědku. Přýčinu rozkadu bylo jiste česke pivo, kere nam v chatě čepovali a z kereho nam hromsky potem rozbolila pala a zeslabila vola.

**Otázka: Co se bude dít na vrcholu, co znamená ta vojensko-taktická operace?**

Včil už nas tam nic takeho něohrožuje, tuž vrchol určitě zdolame. Předy tam probjehně vojensko-takticka operacyja Radegast, bo ten, jak vime nas něoslabuje, ale jak se zpiva v lašskej hymně – posiluje. Tam vstyčime vlajku jak Kralovstvi, tak Markrabstvi lašskeho a zminěnu hymnu z plna hrdla zapějeme...

**Otázka: Letos se vydáváte na Polární expedici po dvacátépáté, řekněte nám více k její historii.**

Roku 1990 sem ze svoju družinu, kera se potem rozrostla v lašsku Armadu, prvši raz vydal na expedicyju z Kunčic pod Ondřejnikem přes Skalku na Ondřejnik. Bylo to po vzoru našich předkuv, keři v davnych dobach v zimnim čase lupiče, zbuje a inči pochybne egzys-tence – po boku kralovskeho vojska – vyhaňali. Skalku zme vicerazy dobyli, opojeni vítěztvim nazpadek se navratili v dobrej viře, že zme byli na Andreas Hillu, čili na Ondřejniku... Kajby, ten je na druhe straně, nad Frluntem. Od roku 2007 zme svoje sily spojili z Markrabstvím lašskym z Čeladne, odkud' každý rok včilej vyražame a jak pravim ten pravý vrchol určitě něsky pokořime. Vyjdě nas za chvilu cely krvel, no kolik nas dojdě cila, to se eště uvidi...

Na otázky redakce odpovídal Zdeňka Viluš I. řečeny Chrabry

Vrchol pokořili, v těžkých polárních podmínkách v počtu čtyř najchra-břejšych... + jeden pies (pozn. red.)

## Cesty Ladislava Dryáka

Tak se nazývá výstava výtvarníka, malíře Ladislava Dryáka, který žije od 60. let minulého století v německém Düsseldorfu. Za svá díla, do kterých vkládá svoji duši, vizi, je nositelem řady prestižních ocenění v celém světě, jeho obrazy bývají velmi často nadčasové.

Výstavu Ladislava Dryákave frýdecké galerii Pod sovou připravil odbor školství, kultury, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Frýdku-Místku k Mistrovým 85. narozeninám. Vernisáží dne 9.března 2015 byla výstava slavnostně otevřena, a to vedoucí zmíněného odboru Ilonou Nowakovou. Ta mj. v krátkosti nastínila malířův životopis:

„Ladislav Dryák vzešel ze skromných rodinných poměrů, které poznamenala válka. S výtvarnými technikami se seznamoval v letech 1945-1949 v umělecko-průmyslové dílně Aloise Drobného v Místku. Uplatnil je později v praxi, kdy pracoval jako scénický výtvarník v Těšínském divadle nebo firemní návrhář a grafik. Formovala jej i literatura o umění, ale i setkávání s řadou osobností výtvarného světa (Jan Václav Sládek, Jaroslav Olšák, Vilém Wünsche, Ferdiš Duša a další). Zaslouhou Rudolfa Žebroka se stal Dryák členem Svazu československých výtvarných umělců.

Avšak poválečné ideály spojené se svobodou a demokracií se malíři rozplynuly. Následné odmítnutí politické angažovanosti mu přineslo problémy v osobním i uměleckém životě. Bylo mu zrušeno členství ve svazu, nesměl prodávat své práce, což vyústilo v jeho rozhodnutí – opustit republiku. V Německu se Dryák stává uznávanou osobností, angažuje se v politické oblasti, což se odráží i v jeho výtvarné tvorbě, jejímž prostřednictvím bojuje se zlem tohoto světa. Udržuje korespondenci s četnými blízkými, ale i vzdálenými přáteli, svoji neutuchající aktivitu vždy směřuje ke prospěchu a zviditelnění našeho města a kraje,“ řekla Nowaková.

A pak už dostali slovo další přítomní hosté – Dajana Zápalková, předsedkyně Literárního klubu Petra Bezruče, která ve svém příspěvku nastínila čilou spolupráci mezi literáty v Pobeskydí, především pak s jeho čestným předsedou Miloslavem Olivou.

„Těší mne, že naše nejstarší členka Olga Tlučková (93) se v jedné své básni dokázala velice vtipně, v nářečí vyjádřit k peripetii Mistrovy

## Mezy Ostravicu a Frydl'antem 1

Ve vl'aku se možu stat' staremu člověku aji nepřijemne věci. Raz sěm jel rano z Ostravice vl'akem do Liskovca. Vyjel sěm kapku ostatní. Měl sěm tam coši ni moc důležitěho vyřizovat'. Vl'ak přijel do Frydl'anta, alě žaden něvystupoval. Pravim ší, to je divne, alě asi to jedě dalě, ež do Ostravy, bo tam bylo hodně tych študaku, co jeli do školy. Chvil'ku sě nic něrobilo, sěděl sěm a čital knižku.

Za pět minut přijel na to same nastupišťe ešče jeden vl'ak. Na Ostravu. Všecy vyskočili a davaj ven. Přelizli z jednoho vl'aka do druhého. A ja sěm něbyl ani přichystany, ani oblěčeny a už sěm to něstihnul. Vl'ak ujel.Tuž, pravim ší, co včil? Jizdenku sěm měl do Liskovca, to je z Frydl'anta více kil'ometru než na Ostravicu. Pravim ší, zapl'acene mam, Česke drahy sěm něokrad, tak zustanu v tym vl'aku a pojedu zpatky. No, drahy škodně něbyly, alě od pruvodči sěm dostal vypyskovane aji za ty ostatní. Že sěm měl ve Frydl'antě po příjezdu vystupit', že vl'aky něsu ohřivarně a že esli budu chceť jet' zasě z Ostravice do Liskovca, že mi tu jizdenku něuzna. Vystupil sěm na Ostravici a do žadneho Liskovca už nějel.

Jarek Kuliha



V dnešní době jsou již dostupné i bylinky z celého světa jako např. anginovník čínský kde se používá už dlouhá tisíciletí. Léčivé účinky co se obsahových látek týče skrývá v sobě anginovník zejména glykosidické isoflavonoidy. Jak už samotný název napovídá, anginovník se hodí při bolestech v krku angíně, zánětech mandlí a průdušek. Jako první pomoc si můžete dát do pusy kousek listu a rozžvýkat jej. Pozor - listy jsou ostře palčivé, proto opatrně, aby nedošlo k podráždění sliznice. U nás anginovník nejčastěji seženete v podobě tinktury.

V dnešní době je spousta nových bylin a poznatků. Proto pokud se chcete podělit s vašimi zkušenostmi či radami, rádi vaše názory, rady či poznatky otiskneme.

Libor Pastorek

V dalším příspěvku, bych chtěl zvláště upozornit na rostlinu, která nejen, že je velmi dekorativní, ale hlavně velmi prospěšná svými léčivými účinky.

### Léčivé účinky IBIŠKU

Ibišek (*Hibiscus* L., Malvaceae) neboli čínskou růží zná jako pokojovou rostlinu snad každý. Ale již méně je znám jako rostlina vykazující biologicky aktivní látky, kyseliny a vitaminy skupiny B a C, s řadou léčivých účinků. Má pozitivní účinek na hladinu glukózy a cholesterolu v krvi, je rovněž prostředek ke snížení krevního tlaku. Působí preventivně proti poškození jater a díky antioxidačnímu účinku chrání ibišek organismus před poškozením volnými radikály. Byly zjištěny řady dalších účinků ibišku: antivirotický, antibakteriální, protizánětlivý, protinádorový. Ibišek rovněž zlepšuje růst vlasů.

**Ibiškový čaj** – Připravíme ho tak, že do hrnce s vroucí vodou vhodíme hrst ibiškových květů, krátce povaříme a necháme 5-10 minut louhovat. Čaj má načervenalou barvu a můžeme si ho přisladit medem.

Výluh květu ibišku súdánského se nachází v produktech Beskydské likérky, divize bylinné sirupy&wellness, Staré Město Na Zbytkách 41, kde je lze zakoupit i jako bylinný sirup.

Informace na [www.beskydskalikerka.cz](http://www.beskydskalikerka.cz)

sochy „Evropa“ vystavené v blízkosti bývalého místeckého kina P. Bezruče,“ poznamenala předsedkyně literátů.

Svoji knihu „Jak voní vzpomínky“ představila přítomným další literátka Jaroslava Konečná. Obrázky Ladislava Dryáka moc pěkně doplnila svými verši, některé z nich přednesla.

Nemalý podíl na uspořádání výstavy měli i Břetislav Pělucha a Martin Konečný, kteří mistrovsky obrazy nainstalovali, vše dotáhli do zdárného konce, abyste se mohli i vy, všichni další milovníci umění, přijít podívat na díla Jaroslava Dryáka. Výstava bude otevřena v galerii Pod sovou do 17. dubna 2015. Proto neváhejte a zavítejte, je co obdivovat!

Dajana Zápalková

### Na salaši

Po dlouhé zimě opět jaro je tu,  
rozkvetlé louky jsou v plném květu.  
Krávy a ovečky pasou se na strání,  
zvonečky cinkají, slyšet jsou do dáli.  
A bača v dobrém rozmaru,  
hraje jim na fujaru.

Jaroslava Konečná - Jak voní vzpomínky

## Socha Evropy

Frydkym-Mistkym leti zprava:  
Před „Bezručím“ stojí krava!  
„Něval hlupu“, pravjo stryk,  
„žodno krava, je to byk,  
na kjerym Evropa sedi  
a na Rivieru hledi“.  
Na ruce ma holubicu  
a synčiska, co tam licu  
na tych bruslach kolečkových,  
furt po schodech mramorových  
zdola nadul skokaju,  
ež do t'my hulakaju.  
Staro robka strachym pišči:  
„Dyt' se to za chvilu znišči,  
že jich kery nězlisko,  
nězdrapi za ušisko!  
Šanovat' se včil něnosi?  
My v letě chodili bosi...“  
Či viš, co se zejtra staně?  
Tak děcka vychovavame,  
lude místo Spasitela  
uctivaju Zlate těla,  
ščetku maju za maskota,  
heslo: Po nas potopa...

Olga Tlučková  
Z našeho kraja (2006)

## Doktor příroda

V dnešním díle se zaměříme na nastávající jarní období, které sebou přináší bohužel i čas chřipek. Po zimě je lidský organismus oslaben ztrátou imunity z nedostatku slunečního svitu a přísunu čerstvých vitamínů, což mívá za následek špatnou náladu a únavu. Problémy tak nastávají nejčastěji na konci zimy.

Vyzkoušejte např. MEDUŇKU LÉKAŘSKOU. Jde o nejběžnější přírodní antidepresivum. Navozuje pocit pohody, zbavuje stresu je úžasný uklidňující prostředek i v oblasti trávicího traktu a srdce. Asi hodinu před ulehnutím do postele vypijte 1-2 šálky meduňkového čaje, jenž si připravíte tak, že dvě čajové lžičky suché meduňky zalijete vroucí vodou a nechte 15 minut odstát a poté pijte po malých doušcích.

Jak bojovat s jarní chřipkou - ne že by se jednalo o vážná onemocnění, ale rýma, kašel, horečka a bolest hlavy nás dokáží pěkně potrápit. Během tohoto období je nutné se především vyhýbat místům s lidmi jenž jeví příznaky nachlazení. Kašel je nakažlivý kapénkami s obsahem virů na 20 až 30 metrů. Dále je nutné zvýšit příjem vody. Doporučuje se vypít až čtyři litry denně. Voda okysličuje krev, čímž napomáhá vyplavovat bakterie a víry a udržuje tělo hydratované. Zvláště při horečce je důležitý přísun tekutin jelikož pocením dochází ke ztrátě tekutin. Svůj pitný režim můžete obohatit o zelené a bylinné čaje. Dalším účinným krokem je užívání ZINKU. Zinek napomáhá našemu imunitnímu systému bojovat s bakteriemi víry. Můžeme ho získat ve formě potravinového doplňku či z potravin bohatých na zinek jako např. dýňové semínka, játra, ořechy a veškerou listovou zeleninu.

Bolest v krku zmírníme kloktáním slané mořské vody, kdy do sklenice dáme cca jednu čajovou lžici mořské soli a důkladně promícháme. Sůl má desinfekční účinky a zvlhčuje sliznice. Pro zajištění účinku kloktejte několikrát denně. Nepříjemnou chuť slané vody zmírníte přidáním medu, případně propolisu.

K uvolnění dýchacích cest využijte inhalaci, kde do vhodné nádoby dejte minerálku (vincentku) nebo jiný inhalační roztok a zahřejte až se začne uvolňovat pára. Do vody můžete přidat bylinky jako např. heřmáněk či majoránku případně 3-4 kapky éterického oleje. Přes hlavu si dejte plenku či ručník a páru vdechujte.

Předkové dnešních Lachů také věděli, že některá jídla, hlavně ta z rostlinné říše, je třeba omezovat a zacházet s nimi velmi opatrně. Ne nadarmo říkali „z kapusty břuch tulstý nebo z fazolí břuch bolí“. Tučná jídla neomezovali, protože dobře věděli, že v tuku je síla, jako v žádném jiném jídle. Jelikož byli velmi zbožní a četli Bibli, tak jim neuniklo, proč Kain zabil Abela? Že to byl žárlivec žárlivý a nemohl Abelovi odpustit jeho úspěch u Boha. Totiž Bůh si ho chválil za dary v podobě masa, vnitřností a živočišných tuků a Kainovi nadával a vyčítal jeho pšenici a ječmen. Jak je známo Abel byl pastevec a Kain rolník.

Proto také se Lachové věnovali především pasteveckému řemeslu a obiloviny a zeleninu pěstovali jen okrajově. Kromě prasat, krav a drůbeže chovali především ovce. Jehněčí a skopové patřilo již tehdy k nejvyhledávanějším masům.

Samozřejmě na denním jídelníčku Lachů nesměli chybět vajíčka v nejrůznější podobě. Říkalo se, že slepičí vejce, toť lašský kaviár. Dobře věděli, že ve vajíčku je celý kulinární, ale také medicínský, svět. K jídlu Lachové popíjeli především dobrá vína, která se rodila na vinicích Jižní Moravy. Hlavně vína, které vyráběli Templáři kolem Čejkovic a Velkých Pavlovic. Nebyli by to udatní Lachové, kdyby si tato vína nepřizpůsobovali svým potřebám. Obohacovali je různými bylinami, aby jejich ozdravná a léčebná moc byla ještě větší...

Theodor / [mujguru.blog.cz/](http://mujguru.blog.cz/)



## Lašský pravěk

Lidstvo šířilo se v dobách pravěkých dle toku vod, jak je přirozeno, neboť byla to místa nejmenšího odporu. A tu naše Morava je v tom ohledu zemí přímo klasickou, neboť stala se od doby, kdy se ve střední Evropě objevil člověk, průchodní branou nespočetným loveckým tlupám a hordám, rolnickému a pastýřskému lidu, později bojovným podmanitelům, Keltům, Germánům a nakonec Slovanům. Byla to právě v našem kraji t. zv. Moravská brána mezi Jeseníky a Karpatami, již pochodovaly oběma směry masy prvních lidí v nesčetných generacích; jejich cestu znamenají dnes nálezy, jež po nich zbyly po tisíciletí ukryty v útrobách země, zbytky člověka a jeho díla.

Touto branou přišlo k nám i ono nové lidstvo, o němž jsme se v předešlém zmínili. Zabývalo se již chovem dobytka vedle lovu, jímž se především živil člověk šipecký. Zhotovovalo si též potřebné nástroje pro tento nový způsob života, mlaty hlazeného povrchu s otvorem pro topírku, z pazourku vyštípovalo šípky a škrabadla na seškrabování tuku a mázder s kůže ulovených zvířat, vyrábělo nádoby, ovšem jen ve volné ruce, neboť hrnčířského kruhu neznalo, ale i tak zhotovovalo docela i dírkové cedníky, jichž používalo k výrobě sýra, tkalo na primitivních stavech a pohřbívalo zemřelé s velkou úctou a významnými obřady, věříc zřejmě v život posmrtný. Dle dokonalejšího zpracování kamene (vrtání a hlazení) nazváno bylo lidstvem neolitickým (neos řecky nový, lithos kámen).

Doba neolitická, jak též tuto dobu nazýváme, stýká se již s dobou, v níž se počínají objevovat kovy, hlavně bronz; tomu nasvědčují jednotlivé nálezy nástrojů z tohoto kovu uprostřed kvetoucí ještě doby novokamenné. Trvání doby neolitické čítá se od roku 7000-1000 př. Kr. (Dr. L. Niederle).

Stopy osídlení neolitického, též mladší doby kamenné zvaného, v našem místeckém kraji chybí, ač v Moravské bráně se setkáváme s rozsáhlými osadami této doby u Veselíčka, Blahutovic a jinde. Snad možno sem zařadit ojedinělé povrchové nálezy kamenných mlatů. Tak byl v r. 1930 při drenážních pracích u Chlebovic, 5 km západně od Místku, nalezen mlat z nazelenalého kamene s otvorem. Uložen je v místeckém museu. Častější jsou prehistorické nálezy v údolí Ondřejnice, jež ubíhá od svých pramenů na hoře Ondřejníku kolem

hukvaldského hradu na sever přes Brušperk do Odry a přetíná bývalou císařskou silnici do Olomouce asi 9 km západně od Místku, ve vsi Rychalticích; pocházejí již dob, kdy se začal objevovat již bronz. Kromě pazourkové šipky a nožíku byl nalezen v okolí Brušperku i kamenný kadlub na lití bronzových spon. Ve valu hradu Hukvaldy vykopal p. říd. učitel Jindřich Dohnal z Hukvald bronzový celt (sekyrku). Tam se našly i římské mince. Kamenná motyka s otvorem byla nalezena v nedalekém Lichnově.

Zdá se právě, že snad již od konce doby neolitické pronikaly podle říčky Ondřejnice z údolí Odry lovecké tlupy, aby v hlubokých pralesích a bažinách, jimiž Morava tenkrát byla pokryta, lovily zvěř i ptactvo. Žil tu medvěd, jelen, srnec, kanec, zubr i tur. Snad si volily tyto tlupy i příznivé výšiny, pahrbky s několika stran nepřístupné, aby se tu zabezpečily proti dravé zvěři nebo nevídaným lidem, a založily si pak pohodové tábořiště nebo i stanice pro obchod kůžemi. Tak se zdá, že i pahrbek hukvaldský byl již v šeré dávnověkosti obydlen, ať již tedy jako stanoviště lovců, kteří tu obchodovali kůžemi, nebo strážisko nad cestou vedoucí od Odry údolím Ondřejnice a pak přes kopce do údolí horního toku Ostravice a do Uher.

Sem by se dal zařadit i val na tajemném Štandlu u Místku. Je to kopec vzdálený asi půl hodiny na západ od Místku a ostře, jako nos, spadající do místeckosviadnovské roviny. Na něm je kruhový val 250 kroků dlouhý, v jehož středu je homolovitý násep. Val i s homolí vznikl asi tak, že byl kopán kruhový příkop a hlína vršena na obě strany, navenek i dovnitř.

O Štandlu se všeobecně bájí, že byl na něm hrad, že je tam zakopán poklad, ježž hlídá černá paní atd. Někteří vidí zase ve valech na Štandlu mohyly markomanského reka dle německého původu jména Štandl atp. Ze skrovných rozměrů náspů a jiných okolností, hlavně rozsáhlé jámy, jíž je přerušen kruhový val tam, kde protíná cestu, jež sem vede po táhlém svahu Štandlu od silnice spojující vesnice Chlebovice a Staříč, tedy s opačné strany nežli je onen příkrý sráz do roviny místeckosviadnovské, dá se usoudit, že náspy na Štandlu jsou starou pastí na medvědy a jiná zvířata. I jméno Štandl, Stand, tomu nasvědčuje. Možná by tu bylo konečně poukázati na podobný nález na hoře Kotouči, kde asi ve výši 500 m je malá opevněná plošina, v jejímž okolí byly též nalezeny střepy nádob a šipky, jež Kniez klade do středověku.

## Zdravý životní styl Lachů

### Bůček, víno, dobrá mysl a sex

Laši odjakživa dbali o zdravý životní styl. Měli hlavy otevřené, nebyli v žádném případě xenofobní, takže mnoho zkušenosti z této oblasti přivázeli z nejrůznějších cest do ciziny.

Ve staré dobré Anglii se jim líbilo jídlo, které statní Britové nazývali záhadným tehdy pro ně pojmenováním „hamandeggs“, co si zapamatovali jako „ham a sex“, čili dobré jídlo a sex. To se jim hodilo do celkového pojetí života, když již dříve se vzdali válečných tažení při získávání nových teritorií a zaměřili se na plození a rozmnožování s ženami v cizích zemích. Tímto způsobem vlastně rozšiřovali pomocí svých potomků vlivy za hranicemi Lašska.

To ještě netušili, že o hodně let později indický myslitel a vůdce Ghándi se nechá slyšet, že také Anglie své impérium vybudovala na „bůčku a vejcích“.

Zároveň způsob přípravy anglického jídla a jeho využití jim byl blízký, jelikož jakoby kopíroval jejich životní filozofii, která říkala, že nikdo ti nevezme to „co sníš, vypiješ a s robkami si užiješ“.

V pití holdovali spíše vínu, než pivu a jiným trunkům. To byla také příčina toho, že si ze vzdálené Itálie dovezli rčení „In vino veritas“. Porozuměli tomu po svém a zvykli říkat „pij víno, varuj a tas“. Jak je vidět, zase se zde jídlo snoubilo s celoživotní filozofií. Jídlem získávali sílu a pak varovali okolní národy a tasili své zbraně. Jak víme, k válečným činů s šavlemi a jinými zbraněmi měli daleko, takže tasili to, co jim bylo vlastní – tasili své mužství.

Lašská kuchyně se nezakládala pouze na kulinárním umění v okolních zemích. Měli svou vlastní, velmi zdravou kuchyni, která byla postavena na „kusisku dobrého masiska se zelím a kobzoly“. Dálo by se říct, že to bylo národní lašské jídlo. Lachové snad jako jediný národ měli něco pozměněné tradiční úsloví jiných národů, že „nejlepším přítelem člověka je prase“. Už dávno před prvními zkouškami transplantací lidských orgánů na vepřích, věděli, že právě prase je svým způsobem zásobárnou náhradních dílů pro lidský organismus. Proto, když marodili s nervovou soustavou, tak si dávali vepřový mozeček, když jim dělaly problémy játra, tak si dávali vepřová játra na grilu, nebo také koleno a vepřové kůže, když potřebovali ke svému uzdravení drahocenný kolagen.

## Z receptáře lašského krále

### Lašska stirka

**1 liter mlíka, 2 vejce, 20 deka hrube muky, deset deka uzeneho špeka, sul. (4 porce)**

Muku, vejce a trošku soli spojíme a vypracujeme tužší těsto. Nastruháme ho na hrubým struhadle, necháme asi 20 minutek proschnout. Potom to dáme do vařícího mlíka a vaříme asi ¼ hodiny – furt třa michtat! Zrobí se nám stirka, keru na taliřu polijem rozškvařeným, na drobno nakratým špekem.

**Inčí varianta: stirku na taliřu pocukrujem, přydáme trošku skořice a polijem rozpuštěným maslem...**

### Polivka z kralíka

**Zbytky syroveho masa z kralíka – hlavu bez očí, srce, pluca, kořenova zelenina, menší cibula, 1 hřebíček, trocha soli, voda. Na nočky: 2 - 3 polivkove lyžky krupice, 1 vejce, kuštěk masla, špetička soli. Zeliny (petruška, pažitka).**

Všecko dokupy uvaříme až je maso mjekutke, zcedíme, maso oberem a pokračem a dáme do polivky.

Zavařka – krupicove nočky: Krupicu, vejce, sul a maslo umíšame, necháme par minut odležet, potom malu lyžku oddělujem noky do vařící polivky, vaříme ještě 10 minutek. Na taleček přydáme trochu na drobunko nakrate petrušky či pažitky.

### Pečeny kralík na špeku

**Kilo masa z kralíka, kusek špeka, vrchovata polivkova lyžka masla, 1 cibula, par stružkuv česneka, mala lyžka kmína a soli.**

Hřbet a bjehy oddělíme, oplachněm zimnu vodu, všechny díly posolíme, pokminujem, potřeme česnekem a dáme do brufaně (na pekač). Přydáme na drobno nakratu slaninu, cibulu a maslo. Pečeme v trubje – podlivame vodu a přelivame vlastní šťavu – až je maso mjekutke a zlatave. Podavame z mačkanými kobzolami a ze salátkem z jarní zeleniny.

Více asi nežli vzdutá jižní část místeckého okresu, jež se počíná zvedati Palkovickými hůrkami, v druhé kulise Ondřejníkem, aby dostoupila vrcholu v pohraničních Beskydech na hranici moravskoslovenské, byla obydlena v dávnověku rovina při dolním toku řeky Ostravice, jak tomu nasvědčují četnější nálezy mlatů (Hrabůvka) a jiných stop pradávneho osídlení. Tvrdí se docela, že ve Staříči byly na pozemku zvaném Radlice vykopány střepy popelnic, což by byl nález velmi významný pro Místecko. Frant. Kovář, kustos olomouckého musea, tvrdil, že ony střepy pocházejí z velkých popelnic...

**Výňatek z knihy Dr. Antonína Přecechtěla „Památky města Místku a jeho lašského okolí (1934)**

## Zvoňa na Beskydě

### Františka Pituchová

Zvoňa na Beskydě! Co za hruza idě?  
Od Lyse zbojnic, od Frydku biřycy.

Daj pozor, Ondrašku, dobře porozvazuj!  
Coby si nadarmo svůj život nězmařul.

Svuj život nězmařul, ani mladost' svoju.  
Vyhni sě, Ondrašku, nerovnemu boju.

Zbojnická píseň

## Dřevěný věk na Lašsku

Rozeznával-li římský básník Ovidius čtyři věky lidské – zlatý, stříbrný, měděný a železný, možno na Lašsku tuto čtveřici ještě rozmnožiti o věk dřevěný. Byl čas, kdy bylo na Lašsku ze dřeva téměř vše, od věcí nejvýznamnějších, jako byl stánek boží, kostel, až po předměty denní potřeby, jako je dřevěná lžice, již pojídal Lach svůj pokrm vezdejší.

A tak i nejstarší památky lidové kultury lašské jsou většinou ze dřeva a z téhož důvodu propadá také zkáze památka za památkou.

Že vše na Lašsku bylo kdysi ze dřeva, nelze se diviti; vždyť kraj dřevem přímo oplýval. Místecký okres, jenž leží ve středu Laška, chlubí se ještě dnes ve své jižní polovici hlubokými lesy, které pokrývají stráně našich Beskyd a hor.

Na Lašsku byla kdysi celá vesnice i s kostelem a mlýnem ze dřeva. Snad jen fojtství se svými barokními střechami a bílými zdmi, jak to vidíme v okolí místeckém např. v Chlebovicích, se odráželo od šedivého stáda chalup v syté zeleni zahrad a stromů rozptýlených.

V Tiché u Frenštátu se nám zachoval dodnes takový dřevěný kostel, postavený na pěkném skalnatém kopečku nad bystrým Tichavským potokem. Je zasvěceno sv. Mikuláši a jeho vznik celkem shodně se klade do let 1510, kdy jej dal biskup Stanislav Turzo posvětit.

Tvrdí se, že kostelík nebyl postaven náraz, nýbrž že postaveno bylo původně presbyterium, docela prý v 11. nebo 12. století (Chlumecký), loď poté snad r. 1500, jak tomu nasvědčují nápisy na trámech po obou stranách dveří do lodi, na nichž jest napsáno: Stavil mistr Scedrm...(vpravo) a an ...czasu ...Purgmistr. Na jiném malovaném trámu, jenž býval u oltáře, je podobným písmem napsáno: ...a panie MCCCC (1500). Nápisy jsou dnes zakryty prkny.

Věž, nejvýznamnější součást tichavského kostela, byla postavena teprve v r. 1662, jak patrně z korouhvičky, jež je tímto letopočtem opatřena a byly snata v r. 1903. Podobně i zámek u dveří pod věží má letopočet 1662.

Avšak nebyly na Lašsku jen kostely venkovské, jež byly stavěny ze dřeva; ze dřeva postaven byl např. kostel Sv. Mikuláše v městě Místku, nynější kostel sv. Jakuba. Dle visitačního protokolu z r. 1582 za faráře Adama Pacinia byl tento kostel dřevěný, jen z kůru zděný, s obrazem

Zajímavý je i názor Matice moravské z roku 1936, že Ondráš vůbec nebyl syn fojta z Janovic... Sám A. Sivek uvádí, že v sousedních Vyšních Lhotách byl rod fojtů Šebestů, kteří byli příbuzní s fojtem Janovickým. Ondráš jim měl pást jako chlapec dobytek. Soudí, že z toho mohla vzniknout přezdívka Šebesta.

Ano, **přezdívka**. Proto nebyla v knihách zapsána. Není bez povšimnutí, že jeden z vrcholů masívu Lysé hory má jméno **Šebestýna**. Fucimanku tam nenajdeme. Přitom je prokázáno, že roku 1708 potvrzuje hrabě Pražma fojtovi Ondrovi z Janovic majetkové právo na Lysou horu. V té době již Ondráš dávno zbojnil... O rok později - ve výčtu fojtových dědiců - Ondráš také není.

Ještě se však nabízí jedna úvaha: **Svatý Sebastián** (lidově Šebestián, Šebesta...) byl od pradávna patronem chudých, utlačovaných. Přezdívka Šebesta mohla mít tento základ. Mohl si tak říkat už i jeho otec, který však se jí později zřekl, stejně jako svého syna zbojníka. Říkejme proto raději jen to, co je opravdu doloženo: **Ondráš z Janovic...**

### K. Biefel, der Rauber Ondra (opis rukopisu B. Brablece, děkana v Dobré)

"...Ihr Führer war der, am 13. November 1680 in der janowicer Richterei geborene Sohn des Richters **Schebesta**, Andreas, Ondra genant. Die in der dobrauer Pfarrei aufbehawrte Taufmatrik I vom J. 1652 weist Seite 500 Ondras Geburtstag, Eltern und Pathen, wie folgt, auf:

| 1680     | Parentes          | Compatres      | Infans |
|----------|-------------------|----------------|--------|
| mensis   | Ondra Ffagt Janov | Jura Korbassuv |        |
| November | Dorothea uxor     | Eva Czarbulova | Ondra  |

Nepřesvědčily mne ani rodové materiály, které mi zaslal pan Martin Fuciman o kořenech rodu Fucimanů v Janovicích. Příbuzenský vztah Ondráše a Juráše (ten byl dle úředního zápisu Fuciman) se sice traduje, ale Ondrášův otec je v matrice v Dobré zapsán jako Ondra, fojt Janovický. Jméno, ani přízvisko Fuciman tam uvedeno není...

Z. V. Krulíkovský

## Ondráš z Janovic

### Znovu k otázce zbojníkovy příjmení

**Tento článek vyšel v dostavníku již v č. 2 roku 2011. Vzhledem k tomu, že se stále vyskytují nejasnosti a nepodložené názory – doplněný článek otiskujeme znovu.**

Jak se doopravdy jmenoval, či jak skutečně znělo příjmení legendárního zbojníka toť otázka. Až do poloviny 20. století se všeobecně tradovalo, že příjmení zbojníka Ondráše znělo **Šebesta**. Avšak roku 1958 vychází knížka Aloise Sivka **Ondráš z Janovic**, která se snaží veřejnost přesvědčit, že Ondráš se jmenoval **Fuciman**. Autor vycházel z názoru Aloise Adamuse, který údajně vycházel z matrik a gruntovních knih. Jméno Šebesta měl rozšířit až František Sláma ve svém díle Pán Lysé hory, které bylo vydáno roku 1891. Stejný názor jako Sivek o příjmení Ondráše vyslovuje i autor poslední publikace o Ondráši Jiří Tichánek.

Dlouholetým výzkumem tohoto problému jsem osobně došel k jinému závěru:

V matrice farnosti v Dobré, kam Janovice v čase zrození zbojníka patřily, není uvedeno příjmení **žádné**. Je tam zapsáno: 13. listopadu L.P. 1680 se narodil **Ondra, syn fojta Ondry z Janovic**. Nikde v žádných dokumentech dobových ani pozdějších příjmení Fuciman (Futziman) se v souvislosti s Ondrášem nevyskytuje. Je zapotřebí si uvědomit, že v té době příjmení nebyla ustálena, povinnost příjmení byla nařízena mnohem později. Šlo jen o přezdívkou, zřejmě ve snaze jednotlivé osoby rozlišit. To proto, že i v jedné rodině bylo několik Ondrů, Jurů, Janů atp.

Jiří Tichánek sám uvádí podiv, proč si otec Ondráše změnil příjmení, když po otci by se měl jmenovat Kavalec...Jméno Fuciman se údajně uvádí u jména fojtova bratra. Z toho jediného usoudili, že Ondráš byl také Fuciman. Jenže jediný úřední záznam ze 17. dubna 1715 - dva týdny po smrti Ondráše - dokládá, že ho zabil **Jura Futziman aus Malenowic**. Naopak příjmení **Šebesta** se v různých zápisech vyskytuje dávno před Františkem Slámou. Je k nevíře, že tyto zápisy uvedl jako přílohu sám Alois Sivek ke své knize.

sv. Mikuláše na zlatém pozadí na hlavním oltáři. Roku 1602 kostel vyhořel a postaven byl teprve později z tvrdého staviva a zasvěcen sv. Jakubu. Kdy byl kostel dostavěn, nelze se dopátrati...

Listinným materiálem dá se doložit, že střední a dolní konec osady Palkovic u Místku vzrostl hlavně v 17. a 18. století, Podhůří u Palkovic pod Hůrkami taktéž koncem 17. a na začátku 18. věku (pasekáři).

V Metylovicích daly by se snad hledati chalupy ještě starší, neboť je jich tam dosud tolik, že to každého přítele svérázu potěší. Metylovice byly již ve století 16. dosti rozsáhlé, neboť tu postavil roku 1577 biskup Stanislav Pavlovský kostel.

Je jisto, že věž jest nejstarší částí kostela sv. Jakuba a že nejen kostel byl kdysi ze dřeva, ale i většina domů na náměstí a v ulicích místekých a podobně i ve Frýdku, Frenštátě p. R. měla alespoň dřevěné předky, jak to ještě dnes tam lze viděti. Zajímavé jsou v tom ohledu domy na Hluboké ulici ve Frýdku nebo i domy na náměstí frenštátském. Zdá se vůbec, že rybníkové domy v Místku byly vzadu z tvrdého staviva, jen vpředu měly pavlače a podloubí ze dřeva.

Že se počalo budovati z kamene a cihel, mělo různé příčiny. Především to bylo nebezpečí ohně, jež pohnulo zeměpanské úřady již za dob Marie Terezie a ovšem novotáře Josefa II., aby naléhaly na to, aby se nestavělo ze dřeva.

Přes tuto zlobu a nepřízeň doby udrželo se dodnes v Místku a hlavně na venkově ve vesnicích Metylovicích, Palkovicích, Myslíku a Kozlovicích, na Podhůří a v Chlebovicích hojně dřevěných chalup, o jejichž stáří však se lze dnes vysloviti jen přibližně...

Možno pak vůbec 18. století označiti za dobu rozkvětu dřevěného stavitelství na našem Lašsku.

Bohumír Jaroněk dal podnět k tomu, aby se v Rožnově p. R. postavila stará valašská dědina nebo město a to tak, že by se přenesly význačné dřevěné budovy z Rožnova a okolí na jedno místo. I postavil skutečně rožnovský muzejní spolek v lázeňském parku v Rožnově p. R. celé náměstí z dřevěných valašských chalup s radnicí i hospodou. (Dřevěný kostel je ve skanzenu z lašských Větrkovic, stejně jako i jiné stavby z Lašska – pozn. redakce)

Nuže takové Metylovice jsou dodnes původním a nefalšovaným musem v přírodě, musem lašského rázu a netřeba sem chalupy svážeti; je jen na obecnstvu, aby se na ten pěkný kout světa přišlo podívat. Ovšem Metylovice jsou trochu schovány před světem, ponechávajíce

si své krásy a zápach svých koží pro sebe, ale kdo si dá říci, pronikne tam průsmkem mezi Čupkem a Královou horou od Palkovic aneb přes kopec od Frýdlantu n. O.

Na Lašsku nepotřebujeme stavěti Skansen, když jej ještě máme pohromadě původní podobě a malebnosti. Navštivte Palkovice a Metylovice, navštivte metylovský Čupek nad nimi a pokocháte se neobvykle pěkným rozhledem na Místek a Frýdek s širým okolím...

**Výňatek z knihy Dr. A. Přecechtěla „Památky města Místku a jeho lašského okolí“ (1934)**

## Píseň jara

A opět je tu jaro krásné  
i ptáčci z daleka se vrátili,  
by v písničkách svých, své trylky jasné  
po celé zemi ronili.

Až probudili zeleň v její skrýši,  
i syté barvy pestrých kytiček.

Ty posely pak celou říši,  
za zpěvu ptačích písniček.

A člověk hýčkán svěžím vánkem,  
prosycen vůní květů rašících,  
omámen ještě zimním spánkem  
rozlévá úsměv po lících.

A rolník za pluhem si zpívá,  
když s láskou čechrá rodnou zem.

Dívám se srdce rozechvívá,  
když líbají se s milencem.

Jaro svým kouzlem divy činí.

Svým dechem ovane i morousy.

Všem tvorům zdá se, že jsou jiní,  
však jaro usmívá se pod vousy.

Radek žvak  
Prosté rýmováčky (2010)

## Přešel Ondraš přes dědinu

Přešel Ondraš přes dědinu,  
přepasal se karabinu,  
šel přes Lysu, přes buky,  
zahvizdal na zbojníky.

Zbojníci na ňho čekali,  
odzemek mu tańcovali,  
obuchami točili,  
tak Ondraša zdravili.  
Jak ohně dohořivaly,  
mlhy na Lysu sidaly,  
na cestu se vydali,  
chodník ku Frydku znali.

Božena Peterková



Boris Zvada - Ondráš

## Kopeček ve Skalici

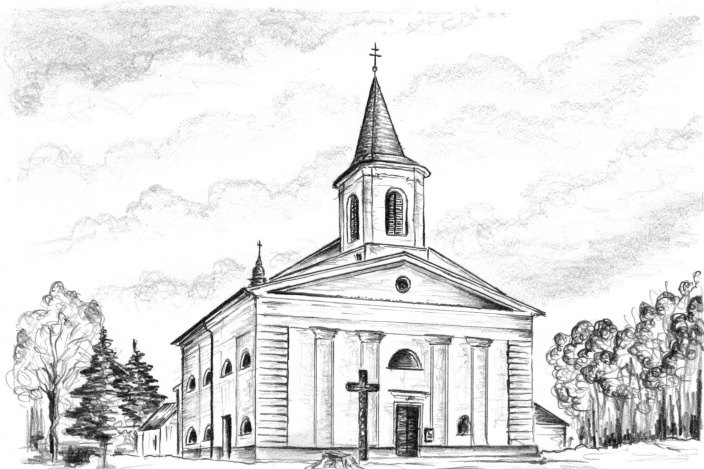
Znatě to, jak v bajkách a pohádkach dycky coši malého, něvyznamneho vyhraje nad čímśi veľkym a šíľnym? Tak je to aji v nošovicym pivovaře.

Tak v tym pivovaře sě vsecky prohlidky konča na degustačni věži. No, vsecky ni, bo někej chcu ľude ušporovat' jakuśi korunu a potom su po dvuch hodinach o žizni. Tak z te věže je vidět' na hlavni beskydske hory a kopečky. Od Smrka, přes Lysu, Travný, Prašivu, ku Goduli. Enom ni na Radhošť a ku soše Radegasta. A to je chyba, bo pivovar ma ku němu šíľny vztah. Alě něidě s tym nic urobiť. A vitě čemu? Bo temu vyhlědu z te pivovarske věže štini mały kopeček ve Skalici. Skalicka Stražnica.

Dycky, jak jedu na kolě z Nižnich Lhot přes Skalicu do Bašky, tak śi pravim, že ho měli davno tymi bul'dozerami splanirovat', jak robili v Nošovicach tu fabryku na auta. Dyšim dycky tajak parni lokomotyva, alě jak sěm už navrchu u kostel'a, tak mě to zasě přejdě, a sěm rad, že sě možu zvezt' dolu.

A vitě, co śi myślim? Že je aji v zajmu Łašskeho kralovstvja a vede ni pivovara, že ten kopec něsplanirovali.

Jarek Kuliha



Skalický kostel – Boris Zvada

## Pranostiky na jaro

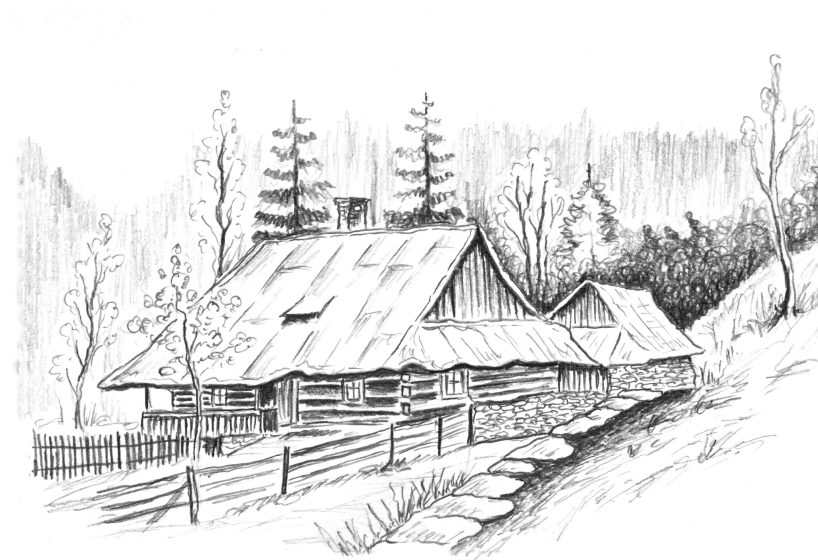
Na svateho Josefa pěkný děň, uroda dobra po celý rok.

Mlhy po Velikonocach, mlhy aji v srpňu..

Dyž leje na Floryjana (4. 5.), ohňuv budě hromada.

Na urbanuv děň pospješ zaset' len (25. 5.).

(z Těšínského kalendáře)



Lašská chalupa – Boris Zvada



Král a jeho Odualajne band



U pramene Baštice 1. 2. 2015



Novoroční projev lašského krále na Čupku



Družina u pramene Onřejnice - 8. 3. 2015